

Uz 13.Saeimu kandidējošo partiju programmu izvērtējums par augstākās izglītības un zinātnes jautājumiem

- Visas uz 13.Saeimu kandidējošās partijas savās programmās ir minējušās augstāko izglītību, izņemot vienu partiju – Latviju krievu savienība. Salīdzinoši ar uz 12.Saeimu kandidējošām partiju programmām, augstākās izglītības jautājums šajās vēlēšanās ir biežāk pieminēts un plašāk izvērst. Tas nozīmē, ka pamazām partijās pieaug izpratne, ka bez efektīvas augstākās izglītības sistēmas nav iespējams nodrošināt strauju tautsaimniecības un valsts kopējo attīstību.
- Tomēr augstākās izglītības jautājums diemžēl aizvien lielākajai daļai partiju nav prioritāte, kas apliecina, iespējams, arī nākotnē tuvredzīgas politikas īstenošanu. Kopumā tikai 3 partijas ir izvērsušās augstākās izglītības jautājumus – Jaunā Vienotība, izglītības jautājumu izvirzot kā prioritāti, ZZS un “Attīstībai/Par!”, izstrādājot pamatotas politikas attīstības vīzijas.
- Partijas visvairāk ir akcentējušās finansējuma pieaugumu augstākai izglītībai, augstākās izglītības sasaisti ar darba tirgu un tās starptautisko konkurētspēju.
- Vismazāk no partiju puses ir pievērsta uzmanība STEM jomu aktualizēšanai pamata un vidējās izglītības līmenī, pētniecības un inovāciju sistēmas pilnveidošanai un kopumā reformām augstākās izglītības sektorā.
- Lai gan finansējuma pieaugums, t.sk. valsts apmaksāta augstākā izglītība, ir solīts biežāk, tomēr tas izskan pamatā to partiju programmās, kas nav iepriekš pārstāvētas parlamentā un valdībā. Piemēram, “Jaunā konservatīvā partija” sola finansējumu zinātnei 1,5% no IKP, “Latviešu nacionālisti” – 2% no IKP, “Attīstībai/Par!” – trīskāršot esošo finansējumu. Vienīgā no līdz šim Saeimā pārstāvētajām partijām, kas paplašinātajā programmas izklāstā sola paaugstināt finansējumu, ir ZZS.
- Vairāk kā puse partiju atzīmē augstākās izglītības sasaistes ar darba tirgu būtiskumu. “Jaunā Vienotība” sola izglītības programmu satura atbilstību darba tirgum. Divas partijas konkrēti norāda – “Saskaņa” panāks, ka gadā tiks sagatavoti 3000 IKT speciālisti, arī no ārvalstīm, savukārt “Jaunā Konservatīvā partija” sola īpaši jaunas IKT augstskolas izveidi.
- Augstākās izglītības starptautiskās konkurētspējas dažādi redzējumi izskan partiju programmās – “Jaunā Vienotība” sola, ka viena no Latvijas universitātēm būs starp 100 labākajām ES, vēl divas - prestižāko sarakstā. “Attīstībai/Par!” sola, ka Latvija eksportēs izglītības pakalpojumus, importēs talantus un atvērs augstskolas profesoriem un zinātniekiem no visas pasaules. “Saskaņa” veidos Latviju par augstākas izglītības eksporta centru un noteiks augstskolām starptautiskās konkurētspējas un eksportspējas mērķus, kā arī ieviesīs trilingvālu izglītību. “No sirds Latvijai” sola atbalstīt apmaksātu izglītību arī ārvalstu studentiem, kuri pēc studijām vismaz 4 gadus strādās Latvijā savā nozarē.
- Sistēmisku reformu nepieciešamību augstākās izglītības sektorā ir atzīmējušās tikai 5 partijas. “Attīstībai/Par!” sola koncentrēt zinātnisko darbību, “Jaunā Vienotība” – zināšanu un augstskolu resursu konsolidāciju studiju kvalitātei, “ZZS” – izglītības kvalitātes paaugstināšanai īstenošim pakāpenisku izglītības reformu, kā arī optimizēsīm pētniecības un inovāciju sistēmas pārvaldības sistēmu, savukārt “KP LV” sola īstenot radikālu reformu – apvienot visas augstskolas vienā Latvijas nacionālajā universitātē.

- Pētījumu un inovāciju sistēmas pilnveidošanu tikai 4 partijas ir minējušās savās programmās – Nacionālā apvienība sola izveidot Latvijas inovāciju fondu, valsts līdzekļus ieguldot uz tautsaimniecības izaugsmi vērstas zinātnes attīstībā, “Saskaņa” plāno veidot jaunuzņēmumu ekosistēmu un uzveidot Nacionālo inovāciju sistēmu, ZZS – pētniecības un inovāciju sistēmas efektivitātei koncentrēsies uz jomām ar augstāko izaugsmes potenciālu un komercializāciju, virzoties uz pētījumu specializāciju valsts pasūtījumos.
- STEM jomu aktualizāciju pamata un vidējā izglītībā atzīmē tikai Nacionālā apvienība, kas sola veicināt skolēnu motivāciju mērķtiecīgāk apgūt tieši eksaktos priekšmetus, lai palielinātu viņu piemērotību nākotnēs darba tirgus izaicinājumiem.
- Vairāku partiju solījumi attiecībā uz augstāko izglītību un zinātņi ir ļoti kritiski vērtējami. Piemēram, valsts budžeta palielināšana līdz 1,5–2% no IKP nav uzskatāma par tuvākajos gados reāli izpildāmu solījumu, ja vien augstākā izglītība tiešām beidzot netiek noteikta kā valsts prioritāte. Tāpat diskutabla ir ideja par jaunas IKT augstskolas izveidi, jo, ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazināšanos, Latvijā jau šobrīd ir pārāk daudz augstākās izglītības iestāžu. Arī piedāvājums apvienot visas augstskolas vienā universitātē nav uzskatāms par efektīvu risinājumu augstākās izglītības sistēmas sakārtošanai, kamēr netiek pārskatīta esošā augstākās izglītības iestāžu skaita lietderība.